

BUDOWNICTWO SAKRALNE

To imponujący bilans budownictwa sakralnego po II wojnie światowej. – Wiąże się z tym niewyobrażalny wysiłek organizacyjny księży budowniczych, projektantów, a nade wszystko wysiłek finansowy lokalnych wspólnot parafialnych i osobista praca wielu indywidualnych osób, które często same, bezinteresownie, wręcz własnoręcznie, i to wyłącznie z pobudek religijnych, angażowały się w prace budowlane i wyposażenie nowych świątyń – podkreśla Renata Sołtysek.

DOMY BOŻE

W tytule nowo wydanej obszernej rozprawy nt. budownictwa kościołów na Śląsku Opolskim latach 1945-1989 Renata Sołtysek przywołuje słowa „Bogu na chwałę, a nam na zbawienie!”, w których widzi główny motyw podejmowania przez ludzi wierzących gigantycznego trudu powojennej odbudowy zrujnowanych świątyń, a następnie budowy wielu nowych kościołów. – Było to szczere pragnienie ludzi wierzących, aby blisko siebie, niemal „pod ręką”, mieć swój kościół jako coś niezmiernie ważnego i niezbędego do życia jak chleb powszedni – wyjaśnia R. Sołtysek.

Autorka przeprowadziła obszernie kwerendy w archiwach kościelnych i państwowych, zajmując się obszarem Śląska Opolskiego rozumianym jako obszar rejencji opolskiej, która do 1945 r. pozostawała w Niemczech, a rozciągała się od Paczkowa na zachodzie, po wielkoprzemysłowe powiaty z miastami Gliwice, Zabrze i Bytom na wschodzie, oraz od Byczyny na północy, po Racibórz na południu. Właśnie ten teren po II wojnie światowej objęła najpierw Administracja Apostolska Śląska Opolskiego, a następnie diecezja opolska. Te granice zostały utrzymane aż do reformy z 1992 r., kiedy część opolskich parafii prze-

Gigantyczny trud

ARCHIWUM PARAFII PRZEMIANIA PANSKIEGO W OPOLE

Na Śląsku Opolskim w czasach Polski Ludowej wzniesiono 142 nowe kościoły, a ponad 100 zostało odbudowanych ze zniszczeń wojennych.

jęły nowo utworzone diecezje gliwicka i kaliska.

PODNOŚCONE Z RUIN

– Dzieje budowy kościołów na Śląsku Opolskim w PRL-u są jakby opowieścią o tym, jak zrobić coś nieomal z niczego, wielkim pragnieniem i siłą ludzkiej woli. Kościoły były budowane głównie sposobem gospodarczym, tzn. księża organizowali materiały, siłę roboczą i byli menedżerami budowy. Często w murach kościoła jest dosłownie wymalowana jego historia – cegły różnią się kolorem czy fakturą, bo pochodzą z rozbiorów starych, zrujnowanych obiektów czy różnych cegielni – zaznacza Renata Sołtysek.

W swojej rozprawie przedstawiła bilans zniszczeń wojen-

nych dotyczący świątyń, a także opisała starania o ich odbudowanie. Ponad 250 kościołów doznało uszkodzeń, w tym 50 świątyń uległo całkowitemu zniszczeniu w wyniku ostrzałów, bombardowań i pożarów przez nie wywołanych. Latem 1945 r. pierwsze z nich już były odbudowywane, a ks. Bolesław Kominek apelował, by przed zimą naprawę kościołów rozpoczęły również te parafie, gdzie księża i wierni dotknięci zniechęceniem i biernością jeszcze tego zadania się nie podjęli. Z kolei ks. Antoni Adamiuk zachęcał kresowian, którzy, niepewni jutra, żyli nadzieją powrotu na ojcowiznę, by włączyli się w odbudowę świątyń. W Kościele opolskim ogłaszane były powszechne zbiórki na rzecz najbardziej zrujnowanych obiektów. Pierwsza z nich przyniosła blisko 6 mln zł.

Autorka opisała też proces przejmowania opuszczonych kościołów ewangelickich, co dotyczyło głównie powiatu kluczborskiego i ziemi grodkowskiej, jak i przeniesienie trzech zabytkowych świątyń drewnianych w te miejsca, gdzie nie otrzymano zgody na budowę nowych kościołów. Do sierpnia 1946 r. katolicy przejęli 24 kościoły ewangelickie. Większość z nich znajdowała się

◀ W prace często włączyły się wszystkie pokolenia.

w opłakanym stanie. Z kolei wiele z tych, które nie zostały przejęte, popadło w ruinę i zostało przez państwo przeznaczone do rozbioru.

ARCHITEKTURA PRL-U

Renata Sołtysek szeroko opisała starania władz kościelnych o zezwolenia na budowę nowych kościołów – składane wnioski, prowadzone rozmowy, przedkładane plany budownictwa sakralnego. – W latach 1945-1989 na Śląsku Opolskim wzniesiono 142 kościoły, a 13 już istniejących świątyń, z uwagi na ich fatalny stan techniczny, wybudowano niemal od nowa – wyjaśnia autorka.

– Kościoły wzniesione do połowy lat 70. XX w. pod względem architektury były modyfikacją dotychczasowych wzorców, a po tym czasie nowe projekty były wyrazem soborowej reformy liturgicznej. Pierwszą taką świątynią jest kościół w Dziewkowicach – opisuje R. Sołtysek. Zauważa, że najlepiej poradzili sobie architekci, którzy projektowanie rozpoczęli od wnętrza, tworząc przestrzeń gromadzenia się wspólnoty na Eucharystii, a nie ci, którzy zaczynali pracę od stworzenia oryginalnej bryły. W obszernym aneksie autorka opisuje budowę każdego z 142 nowych kościołów. **ana**

Renata Sołtysek, „Bogu na chwałę, nam na zbawienie”. Budownictwo kościołów na Śląsku Opolskim w Polsce Ludowej (1945-1989), Opole 2022, ss. 634. Pozycja dostępna tylko w Instytucie Śląskim.